

# Một số kinh nghiệm lãnh đạo của Đảng đối với LỰC LƯỢNG THANH NIÊN XUNG PHONG (1965-1975)

THIỆU TÁ, ThS TRƯƠNG MAI HƯƠNG\*

**T**hanh niên xung phong (TNXP) - lực lượng thanh niên Việt Nam tự nguyện, được hình thành từ năm 1950 và phát triển trong những năm cuối của cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp. Đến năm 1965, khi cả nước trực tiếp đánh Mỹ, lực lượng TNXP phát triển rất nhanh, rộng khắp cả ở hậu phương và tiền tuyến, đáp ứng yêu cầu của cuộc kháng chiến. Dưới sự lãnh đạo của Đảng và Chủ tịch Hồ Chí Minh, trong 10 năm (1965-1975), đã có 15 vạn TNXP tham gia đảm nhiệm 18 loại công việc khác nhau, tập trung ở 3 ngành: giao thông vận tải, lâm nghiệp, quốc phòng. Họ đã hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ, góp phần đánh thắng cuộc chiến tranh phá hoại của đế quốc Mỹ, thực hiện nhiệm vụ chính trị của hậu phương lớn miền Bắc, chi viện cho chiến trường, giải phóng miền Nam, thống nhất Tổ quốc. Thực tiễn về sự lãnh đạo đối với TNXP của Đảng trong cuộc kháng chiến chống Mỹ, cứu nước để lại nhiều kinh nghiệm quý.

*Một là, đánh giá đúng vai trò, vị trí của thanh niên và coi trọng công tác vận động thanh niên*

Đảng ta và Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn đánh giá cao vai trò, vị trí của thanh niên và tin tưởng sâu sắc vào khả năng cách mạng của thanh niên. Chủ tịch Hồ Chí Minh nhiều lần nhấn mạnh: thanh niên tiêu biểu cho sự phát triển tương lai của đất nước, là người tiếp sức cho cách mạng.

Từ năm 1965, khi cuộc kháng chiến chống Mỹ, cứu nước của dân tộc ta chuyển sang một giai đoạn mới, để cứu vãn nguy cơ thất bại ở miền Nam, đế quốc Mỹ đã tiến hành cuộc chiến tranh phá hoại miền Bắc bằng không quân và hải quân. Chúng tập trung phá hoại mạch máu giao thông, hòng cắt đứt sự chi viện của hậu phương miền Bắc cho tiền tuyến miền Nam. Thực tế ấy đòi hỏi phải có một lực lượng thanh niên trẻ, khỏe, có tinh thần hy sinh anh dũng, sẵn sàng làm nhiệm vụ bảo đảm giao thông luôn thông suốt.

Trước tình hình khẩn trương của cách mạng, để tiếp tục phát huy vai trò và khả năng đóng góp to lớn của thanh niên, ngày 21 - 6 - 1965, Chính phủ ra Quyết định số 71/CP thành lập Lực lượng thanh niên xung phong chống Mỹ, cứu nước (tập trung) và giao cho Đoàn thanh niên giáo dục, động viên thanh niên tham gia lực lượng TNXP. Đó là chủ trương đúng đắn, sáng suốt, kịp thời đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ của cách mạng, nguyện vọng tha thiết, chính đáng của thanh niên, thể hiện sự tin cậy của Đảng và Nhà nước đối với thế hệ trẻ. Tin tưởng ở tinh thần cách mạng, sáng tạo của thanh niên kết hợp với phát huy mạnh mẽ vai trò của tổ chức Đoàn thanh niên là những yếu tố rất cơ bản giúp cho công tác vận động thanh niên của Đảng đạt kết quả cao. Khi thành lập lực lượng TNXP chống Mỹ, cứu nước, Đảng ta đã giao cho Trung ương Đoàn phối hợp với các ngành liên quan quản lý, sử dụng, đồng thời giải quyết các chế độ, chính sách cho TNXP. Được sự quan tâm lãnh đạo

\* Viện lịch sử quân sự Việt Nam



của Đảng, Nhà nước, lực lượng TNXP chống Mỹ, cứu nước có mặt khắp nơi, đóng vai trò nòng cốt, trung kiên trong mọi việc, từ sản xuất, phục vụ chiến đấu đến trực tiếp chiến đấu. TNXP thực sự là đội quân xung kích của cách mạng, đáp ứng lòng tin cậy của Đảng và nhân dân.

*Hai là, xây dựng những hình thức tổ chức phù hợp, phong phú*

Sau 2 tháng phát động, phong trào TNXP đã có trên 5 vạn đội viên được tuyển chọn theo những tiêu chuẩn sát hợp với yêu cầu của cuộc kháng chiến. Trong những ngày đầu thành lập, Trung ương Đảng và các bộ, ngành chưa có quy định thống nhất về hình thức tổ chức, quản lý sản xuất ở các đội TNXP. Có hai hình thức tổ chức sản xuất thường được áp dụng: Hình thức thứ nhất là các đại đội nhận kế hoạch sản xuất với ban chỉ huy; ban chỉ huy chỉ quản lý nhân sự. Hình thức này hạn chế việc phát huy tinh thần sáng tạo, tự giác của TNXP, họ chỉ là lao động đơn thuần. Hình thức thứ hai là TNXP nhận quản lý toàn bộ công trình, có ưu điểm là bộ máy chỉ đạo gọn nhẹ, hiệu quả kinh tế cao trong sản xuất, nhưng ban chỉ huy phải tăng cường cán bộ chuyên môn xuống từng đội. Trên cơ sở ấy, để phát huy tính năng động, sáng tạo, vai trò của thanh niên, ngày 14 - 1 - 1966, Ban bí thư Trung ương Đoàn và Bộ giao thông vận tải ra quyết định liên tịch hướng dẫn tổ chức sản xuất trong các đơn vị TNXP theo hình thức nhận toàn bộ công trình, còn gọi là hình thức khoán khối lượng công việc. Ban chỉ huy đội TNXP có chức năng của ban chỉ huy công trường.

Bằng những hình thức tổ chức hoạt động phù hợp với đặc điểm của lực lượng TNXP trên mọi địa bàn, mọi thời điểm, TNXP chống Mỹ, cứu nước đã phát huy được tính năng động, sáng tạo của tuổi trẻ. Đó chính là xuất phát điểm của những sáng kiến "3 tổ - 1 đội" (1 tổ cắm biển báo có bom, 1 tổ nhanh chóng phá bom và 1 tổ san lấp hố bom); biện pháp "3 nhanh" (tiếp cận nhanh, san lấp nhanh, rút quân nhanh) tại những trọng điểm địch đánh phá ác liệt, thực hiện quyết tâm "đường chưa thông, TNXP chưa hề nghỉ", "lấy tim

đường làm chiến trường"... Tính năng động, sáng tạo đó đã ghi dấu trên những con đường chiến lược, đặc biệt là tuyến đường Trường Sơn với hàng trăm đoạn đường, hàng nghìn trọng điểm ác liệt như: Trường Bón, cầu Cẩm (Nghệ An); Ngã ba Đồng Lộc (Hà Tĩnh); bến phà Địa Lợi, ngầm Xuân Sơn, đường 20, đèo Đá Đèo, đường 15 (Quảng Bình)...

*Ba là, có chính sách phù hợp và bảo đảm quyền lợi cho thế hệ trẻ*

Trong 10 năm (1965-1975) Đảng, Chính phủ, các bộ, ngành Trung ương đã ban hành 11 văn bản quan trọng, có tính pháp quy hướng dẫn cụ thể những chủ trương, chính sách, chế độ, tiêu chuẩn, nghĩa vụ, quyền lợi của TNXP. Từ đó giúp TNXP ổn định tổ chức để thực hiện tốt nhiệm vụ. Cùng với việc tổ chức lực lượng TNXP ở nhiệm kỳ I, II và III, Trung ương Đảng chỉ đạo các bộ, ngành hoàn chỉnh chính sách đối với TNXP chống Mỹ, cứu nước (tập trung). Bộ lao động ra Công văn số 3431- LĐ-TL quy định việc trả lương đối với TNXP trong thời gian hết hạn nghĩa vụ chờ được chuyển công tác hoặc cử đi học vẫn được hưởng chế độ phụ cấp như thời gian công tác. Tiếp theo, ngày 8 - 8 - 1970, Bộ lao động ra Công văn số 804- LĐ-TL quy định về trợ cấp đối với TNXP xuất ngũ đi học được hưởng 80% mức sinh hoạt phí. Bộ y tế ra Công văn số 3716-BYT-BMTE, ngày 23-10-1969, quy định nữ TNXP được phụ cấp tiền thuốc về các bệnh phụ nữ...

Được sự quan tâm của Đảng, lực lượng TNXP làm nhiệm vụ ở miền núi hay miền xuôi, ở địa bàn khó khăn, địch đánh phá ác liệt, ở trên đất bạn Lào... đều quyết tâm phấn đấu, không quản ngại gian khổ, hy sinh, không hề tính toán lợi ích cá nhân mà chỉ một lòng quyết tâm đánh thắng giặc Mỹ xâm lược, giải phóng miền Nam. Thành công đó không chỉ xuất phát từ việc Đảng đánh giá cao vai trò, vị trí của lực lượng TNXP mà còn thể hiện trong quá trình lãnh đạo, Đảng ta đã từng bước đưa ra những chủ trương, chính sách đáp ứng được nguyện vọng, hoài bão cống hiến của thanh niên, đồng thời chỉ rõ sự phối hợp trách nhiệm của các cơ quan, bộ, ngành đối với TNXP nhằm động



viên thanh niên hăng hái tự nguyện tham gia các đội TNXP chống Mỹ, cứu nước.

*Bốn là, coi trọng công tác giáo dục chính trị, tư tưởng*

Giáo dục chính trị, tư tưởng luôn là nhiệm vụ chủ yếu của Đảng đối với thế hệ trẻ. Đối với TNXP, Đảng đã coi trọng việc kết hợp giáo dục cơ bản theo chương trình thích hợp, có hệ thống gắn liền với thực tiễn nhiệm vụ trước mắt.

Căn cứ vào từng thời kỳ, từng đợt, từng sự kiện lớn, Ban bí thư Trung ương Đảng lãnh đạo cơ quan Trung ương Đoàn có các chỉ thị, nghị quyết hướng dẫn Đoàn, Đội các cấp giáo dục chính trị tư tưởng, giúp đoàn viên, đội viên hiểu được tình hình nhiệm vụ cách mạng, nhận thức rõ cuộc kháng chiến chống Mỹ, cứu nước là nhiệm vụ thiêng liêng của cả dân tộc Việt Nam. Trong đó, Đảng và Chính phủ tin tưởng giao trách nhiệm cho thanh niên đi đầu đảm đương nhiệm vụ vô cùng quan trọng bảo vệ mạch máu giao thông của Tổ quốc luôn thông suốt, nhằm đảm bảo nhiệm vụ chiến lược của hậu phương lớn miền Bắc chi viện cho tiền tuyến lớn miền Nam.

Kết hợp giáo dục học tập ở đơn vị với việc thi đua ở hiện trường, hầu hết các đội TNXP làm nhiệm vụ ở các địa phương đều đạt nhiều thành tích; nhiều tập thể, cá nhân xuất sắc được biểu dương kịp thời. Phong trào thi đua phát triển sâu rộng, có tác dụng to lớn, cổ vũ TNXP hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ sản xuất, chiến đấu, phục vụ chiến đấu, học tập mà Trung ương Đảng và Chính phủ giao cho.

*Năm là, coi trọng công tác lựa chọn, bồi dưỡng, đào tạo đội ngũ cán bộ*

Công tác cán bộ gắn với nhiệm vụ chính trị của Đảng trong từng giai đoạn cách mạng nhất định. Vì vậy, khi chủ trương thành lập Lực lượng TNXP chống Mỹ, cứu nước (tập trung) Đảng ta đã coi trọng vấn đề tuyển chọn, bố trí, đào tạo, bồi dưỡng cán bộ. Trong nhiệm kỳ I, tuyển trên 7 vạn TNXP, Đảng ta đã đưa ra chỉ tiêu tuyển chọn hàng nghìn cán bộ đoàn cấp xã, huyện, tỉnh để tăng cường đội ngũ cán bộ lãnh đạo lực lượng TNXP. Sau khi tuyển quân được 6 tháng, Đảng ta quyết định mở Trường đào tạo cán bộ TNXP, mở liên tiếp

các khoá học thời gian 3 tháng với nội dung gồm công tác nghiệp vụ, công tác tư tưởng và huấn luyện quân sự. Ngoài ra, Bộ giao thông vận tải, Ủy ban kiến thiết cơ bản Nhà nước cử cán bộ đến các đơn vị TNXP phổ biến kiến thức về định mức lao động, định mức kinh tế, kỹ thuật và công tác quản lý kinh tế đối với một đơn vị công trình của ngành giao thông vận tải.

Lực lượng TNXP đã có những đóng góp to lớn trong cuộc kháng chiến chống Mỹ, cứu nước. Chiến tranh đã qua đi 30 năm, song hậu quả của nó còn nặng nề đối với dân tộc ta nói chung, với lực lượng TNXP chống Mỹ, cứu nước nói riêng. Vì vậy, vấn đề giải quyết tốt chính sách đối với các cựu TNXP sau chiến tranh là một việc làm quan trọng của Đảng, Nhà nước.

Trong nhiều năm qua, Đảng, Nhà nước đã có nhiều cố gắng trong việc giải quyết chế độ, chính sách đối với lực lượng TNXP chống Mỹ, cứu nước. Tuy nhiên, trong quá trình thực hiện vẫn nảy sinh một số vấn đề bất cập. Nhiều đội viên TNXP được chuyển ngành, bố trí công việc tại các cơ quan, xí nghiệp Nhà nước, song do sức khoẻ không bảo đảm, lại bị hạn chế về trình độ văn hoá và chuyên môn, cho nên một số đã phải nghỉ việc. Một số khác, trong quá trình chiến đấu và phục vụ chiến đấu đã bị thương tật, nhiễm chất độc hóa học... hiện gặp rất nhiều khó khăn trong sản xuất và đời sống. Họ không còn đủ sức khoẻ, thiếu vốn để duy trì sản xuất, nhất là trong điều kiện khắc nghiệt của cơ chế thị trường hiện nay. Do chiến tranh kéo dài và do hoàn cảnh công tác, nhiều nữ TNXP không có điều kiện lập gia đình, đến nay tuổi đã cao vẫn sống cô đơn và gặp nhiều khó khăn. Thực tế ấy đặt ra cho Đảng, Nhà nước, các cơ quan, đoàn thể cần có chính sách phù hợp để bù đắp và hạn chế đến mức thấp nhất những thiệt thòi của TNXP như ổn định nơi ở, tạo việc làm, ưu tiên cho vay vốn sản xuất, cấp sổ khám chữa bệnh miễn phí, nuôi dưỡng những TNXP già yếu, cô đơn, bệnh tật...; đồng thời phát huy trí tuệ và tài năng của họ trong sự nghiệp CNH, HĐH đất nước.